

Bosluisoordraagbare siektes:

Rooiwater & Anaplasmose by beeste

Bosluisoorgedraagde siektes kan jou soos 'n dief in die nag bekrui. Bosluisoorgedraagde siektes lei tot aansienlike ekonomiese verliese in Suid-Afrika. Om sommige basiese beginsels te verstaan, kan help om bosluise en bosluisoordraagbare siektes te bestuur en hopelik die negatiewe ekonomiese impak wat dit mag hê, beperk.

“TWEE Tipes ROOIWATER” WAT BEESTE AANTAS

Daar is twee tipes rooiwater, wat deur protozoale parasiete veroorsaak word, wat geïdentifiseer en van mekaar onderskei moet word. Afrika-rooiwater word deur *Babesia bigemina* veroorsaak en Asiatiese rooiwater word deur *Babesia bovis* veroorsaak. Hierdie parasiete besmet die rooibloedselle van die dier en veroorsaak koors en bloedarmoede by beeste wat, indien onbehandeld bly, tot die dood van 'n dier kan lei.

Die voorkoms van rooiwater hang af van die verspreiding van die bosluisvektore wat die siekte oordra. Afrika-rooiwater kom in groot streke van Suid-Afrika voor terwyl Asiatiese rooiwater in beperkte gebiede voorkom. Die verspreiding van Asiatiese rooiwater na streke waar dit nie voorheen voorgekom het nie, is veral kommerwekkend.

ANAPLASMOSSE – BOSLUISOORGEDRAAGDE GALSIEKTE

Anaplasmose word veroorsaak deur 'n intra-sellulêre protozoale parasiet genaamd *Anaplasma marginale*. Dit besmet ook die rooibloedselle en veroorsaak bloedarmoede. Die voorkoms van anaplasmose hang af van die verspreiding van die vektore wat Anaplasmose oordra, en sluit groot streke van Suid-Afrika in.

KLINIESE TEKENS VAN DIE SIEKTES

Die tipiese kliniese tekens van beide rooiwater en anaplasmose wat deur veeproducente opgemerk kan word, sluit in lusteloosheid, anoreksie en bleek slymvliese. Dit is belangrik vir 'n veeproducent om 'n termometer te hê om die liggaamstemperatuur te meet, aangesien diere gewoonlik koors van 39,9 - 41 °C het. Die slymvliese van die oë en die vulva (by vroulike diere) moet geëvalueer word en is gewoonlik bleek en word later ikteries (geel). Tydens 'n uitbreking van óf rooiwater óf anaplasmose kan 'n groot aantal diere skielik begin vrek. Asiatiese rooiwater is oor die algemeen meer aggressief en diere kan skielik vrek sonder om merkbare simptome te toon. Asiatiese rooiwater kan ook neurologiese tekens veroorsaak in die geval van serebrale babesiose as gevolg van die swelling en inflammasie in die brein.

Dit is belangrik om die siektetoestand so akkuraat moontlik met die hulp van 'n veearts te diagnoseer. Die veearts sal 'n bloedsmeer maak om die siekteveroorakende organisme te identifiseer of 'n nadoordse ondersoek op 'n dooie dier uitvoer en spesifieke tekens soek om die oorsaak van dood te bepaal.

BEHANDELING OPSIES

Gelukkig is daar effektiewe antimikrobiese middels wat gereedlik beskikbaar is vir die veeproducent om beide Rooiwater en Anaplasmose by beeste te behandel. Diminasien is 'n antimikrobiese middel wat gebruik word om Afrika-rooiwater te behandel en vir 4 weke te voorkom en Asiatiese rooiwater te behandel en vir 2 weke te voorkom. Imidocarb is 'n antimikrobiese middel wat gebruik word om Afrika-rooiwater te behandel en vir 8 weke te voorkom en Asiatiese rooiwater te behandel en vir 4 weke te voorkom. Imidocarb kan ook gebruik word om anaplasmose by beeste te behandel. Anaplasmose by beeste kan ook met oksitetrasiklien behandel word. Nog 'n antimikrobiese middel wat gebruik kan word om Anaplasmose te beheer, sluit chlortetrasiklien in wat in die voer gemeng kan word. Die spesifieke behandelingsopsies moet met jou plaaslike veearts bespreek word om te verseker dat die korrekte aktiewe en korrekte dosis gebruik word om die spesifieke bosluisoordraagbare siekte te behandel.

DIE VEKTORE WAT ROOIWATER EN ANAPLASMOSSE OORDRA

Die vektore wat Afrika-rooiwater en Anaplasmose oordra, sluit die Afrika-bloubosluis (*Rhipicephalus (Boophilus) decoloratus*) en die rooipootbosluis (*Rhipicephalus evertsi evertsi*) in. Buiten Afrika-rooiwater en Anaplasmose, dra die Pantropiese bloubosluis (*Rhipicephalus (Boophilus) microplus*), ook Asiatiese rooiwater oor. Anaplasmose kan ook deur bytende vlieë oorgedra word.

VEKTORBEHEER, ENDEMIESE STABILITEIT EN IMMUNITEIT:

In 'n omgewing waar dit onmoontlik is om die vektore, wat bosluisgedraagde siektes oordra, uit te roei, moet daar na 'n situasie gestreef word waar daar 'n balans bereik word tussen vektorbeheer en vektorblootstelling. Endemiese stabiliteit is die situasie waar diere aan vektore en die siekteveroorakende organismes blootgestel word, in so 'n mate dat immuniteit gestimuleer word, maar sonder om onnodige skade of siekte by die dier te veroorsaak. Sommige van die beginsels van endemiese stabiliteit is dat jong diere vroeg in hul lewe aan bosluise en die bosluisgedraagde organismes blootgestel word, gewoonlik binne die eerste 6 maande van hul lewe, om te verseker dat hulle immuniteit teen hierdie bosluisoordraagbare siektes ontwikkel. Hierdie immuniteit is gewoonlik langdurig en sal voortduur solank die dier voortdurend aan vektore en bosluisoordraagbare parasiete blootgestel word.

Nog 'n manier om immuniteit teen bosluisoordraagbare siektes te vestig, is deur immunisering / inenting. Daar is bloed-entstowwe beskikbaar wat gebruik kan word om diere op 'n jong ouderdom of as volwasse diere in te ent. 'n Inentingsprogram moet met die hulp van jou plaaslike veearts beplan en geïmplementeer word.